

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022-2025 Nuorisotutkimusseuran lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Sinikka Aapola-Kari, VTT, dosentti, tutkimusjohtaja sekä Tomi Kiilakoski, vastaava tutkija ja Eila Kauppinen, tutkijatohtori, Nuorisotutkimusverkosto

19.5.2021

Nuorisotutkimusseuran keskeiset huomiot:

1. Korona-ajan vaikutukset nuorten elämään ovat olleet merkittävät ja näkyvät monilla elämänaloilla; jälkihoidon on oltava pitkäkestoista ja pyrittävä tukemaan nuorten siirtymiä niin koulutuksessa kuin työelämässä ja tukemaan nuorten mielenterveyttä
2. Oppivelvollisuuden laajentamisen ja sote-uudistuksen vaikutuksia nuoriin on seurattava tarkoin, ja kohdennettava tarvittaessa resursseja uudelleen, mikäli ilmenee, että tarpeet ja palvelut eivät kohtaa
3. Tutkimuksen, tieteen ja tietoperusteisen päätöksenteon tukeminen on keskeistä myös siltä kannalta, että valtion resurssit kohdennetaan oikeanlaisiin toimiin. Tältä osin tutkimukseen ja tieteeseen tehtävät leikkaukset ovat vahingollisia.
4. Veikkausvoittojen vähenemisen kompensoinnilla on suuri merkitys nuorisoalalle, erityisesti nuorisotyölle.
5. Nuorisotyöllä on monta tärkeää merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa ja nuorten kannalta.
6. Ilmastopoliittiset toimet ovat myös sukupolvipoliittisia toimia, ja kuvastavat osaltaan arvovalintoja, joita julkisen talouden kautta tehdään.

Nuorisotutkimuksellisia näkökohtia julkiseen talouteen vuosille 2022-2025

1. Korona-ajan jälkihoito:

Korona-ajan kokemuksista on toistaiseksi melko vähän kokoavaa tietoa, mutta on viitteitä siitä, että korona ja siihen liittyvät rajoitukset sekä etäopetus ym. toimet kohdistuivat erityisen voimakkaasti juuri nuoriin ikäluokkiin, tosin eri tavoin eri-ikäisiin nuoriin. **Sukupolvipoliittisesti koronan hoito on ollut nuorten kannalta kova.** Tämän takia **koronan jälkihoitoa tulee seurata huolellisesti tutkimuksin**, ja valmistautua siihen, että jälkihoito tulee tuottamaan lisäkuluja. Tähän viitataan myös Valtioneuvoston omassa Lapsistrategian koronatyöryhmän esityksessä (Valtioneuvosto 2021).

Poikkeusolojen ja koulujen etäopetusjakson haitallisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen on pyritty paikkaamaan lisäämällä panostuksia mm. varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toisen asteen koulutukseen, opinto-ohjaukseen ja nuorisotyöhön.

Nyt suunnitelmassa on varauduttu vuosiin 2022 ja 2023 koronan jälkihoidossa. Vaikka koronan pitkäaikaisten vaikutusten arvioiminen on toistaiseksi hankalaa, tiedetään **koronakriisin näkyneen erityisesti lapsissa ja nuorissa, joilla on kasvu ympäristöjensä vuoksi muita vähemmän voimavaroja; siis ryhmiin joilla on ollut haasteita jo ennen koronaa.**

Koronan jälkihoito vaatii pitkäkestoisia toimia

Koronakriisin vaatimat resurssit on todettu myös koulutuspoliittisen selonteon tavoitteita kuvaavassa osiossa (s. 16): *Koronakriisi on osunut laajasti lapsiin ja nuoriin ja hyvinvointi- ja oppimisvajeen umpeen kurominen edellyttää ylihallituskautista tahtotilaa kasvaneen palvelutarpeen resursoimiseksi varsinkin niillä alueilla ja koulutusasteilla, joilla etäopetusjaksot ovat olleet pitkiä ja toistuvia.*

Nykyisessä selonteossa julkisten talouden kehysuunnitelmassa ei ole ennakoitu kasvaneesta palveluntarpeesta aiheutuvia kuluja, jotka koulutuspoliittisen selonteon **mukaan tulevat aiheuttamaan pitkäkestoisia haasteita palvelujärjestelmälle. Nuorisotutkimusseura yhtyy tähän arvioon, ja toivoo sivistysvaliokunnan nostavan asiaa esille omassa lausunnossaan.**

Nuorisotutkimusseura toteaa, että koronakriisin seuranta on jatkettava, ja on mietittävä, miten siihen reagoidaan tavalla, joka turvaa nuorten koulutuspolkujen jatkuvuuden. Tämä on keskeistä paitsi budjetin menopuolella – on joko osoitettava rahaa koronakriisin hoitoon tai löydettävä tapa lisätä yksilöllistä ja yhteisöllistä tukea oppivelvollisuuden laajetessa, mutta heijastuu todennäköisesti myös budjetin tulopuolelle (arvioitu työllisyysaste).

Nuorisotutkimuksellisia näkökohtia jatkuu..

2. Nuorten työllisyys:

Erityisesti nuorten työllisyystilanne on heikentynyt korona-aikana, sillä he työllistyvät usein juuri palvelualalle, joka on kärsinyt korona-rajoituksista. Myös monella muullakin alalla on ollut vaikeuksia löytää harjoittelu- tai kesätyöpaikkoja, mikä on ollut luonteva reitti nuorille työelämään. Tällä voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia nuorten työllisyyteen, ja on syytä varautua erityisiin tukitoimiin nuorten työllistymisen tueksi useamman vuoden ajan.

Oppisopimusjärjestelmän kehittäminen on varmasti hyvä toimi paitsi maahanmuuttajien, myös nuorten työllistymisen kannalta.

Ohjaamojen toiminnan vakiinnuttaminen on myös tärkeä nuorten kannalta, kunhan niiden toimintaa ei rajoiteta liian tiukasti vain työllisyysasioiden hoitamiseen. Tässä mielessä onkin hyvä, että Ohjaamoihin vakiinnutetaan matalan kynnyksen mielen hyvinvointia nuorille tarjoavat palvelut.

3. Nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat:

Nuorten mielenterveys-ongelmien on havaittu kasvaneen koronavuoden aikana, samoin päihdeongelmat ovat kasvaneet. Osa ongelmista on myös yhä pimennossa koska hoitosuhteita on katkennut ja hoitoa siirretty. Samalla on tietoa siitä, että nuorten on usein erityisen vaikea päästä hoitoon. Tilanne oli haastava myös jo ennen korona-aikaa.

Onkin hyvä, **että julkisen talouden suunnitelmassa on panostuksia mielenterveystyöhön (kts. Kansallinen mielenterveysstrategia), mutta myös päihdetyön kehittämiseen tulisi samalla osoittaa rahoitusta.** Oikea-aikainen hoito on oleellista siinä, että nuoret voisivat kuntoutua ja päästä eteenpäin elämässään. **Sote-uudistuksen yhteydessä on tärkeä tehdä myös seurantaa siitä, miten hyvin tarpeet ja palvelut kohtaavat.**

4. Nuorisotyön heikko näkyvyys selonteossa

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan (5.3.1) kohdalla ei puhuta nuorisotyöstä, saati nuorisotutkimuksesta. Siellä mainitaan kyllä kulttuuri ja liikunta. Nuorisotutkimusseura haluaa korostaa **nuorisotyön, erityisesti sen hyvinvointia vahvistavaa näkökulmaa** sekä toisaalta nuorisotyön luonnetta koulun ulkopuolisena (eli non-formaalina) oppimisena. Olisi perusteltua nostaa esiin nuorisotyön merkitys, myös resurssoinnissa.

Toki kohdassa Koronavirustilanteeseen liittyvät toimet (9.1.) mainitaan sana nuorisotyö, mutta tässä se on sidottu vain koronasta seuraaviin toimiin.

Kohdassa Valtionavut ja kuntien tehtävät kehyskaudella (luvun 7.2. alla) mainitaan Etsivän nuorisotyön laajennus kertaluontoisella rahoituksella. Jos kyse on määräaikaisesta tarpeesta, miten sen oletetaan poistuvan tämän resurssin jälkeen?

5. Nuorisotyön merkitys

Nuorisotutkimusseura korostaa nuorisotyön merkitystä kolmesta näkökulmasta:

1. Nuorisotyö on **nuorten ennaltaehkäisevä palvelu**, joka tukee muiden tavoitteiden toteutumista.
2. Toiseksi, nuorisotyön merkityksestä on huomautettu myös koulutuspoliittisessa selonteossa taiteen perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen moniammatillisen tehokkaan yhteistyön yhteydessä (s. 77). On oletettavaa, että **nuorisotyöllä on merkityksensä myös oppivelvollisuuden laajenemisen yhteydessä**. Tämä edellyttää palvelujen resurssien turvaamista, mutta myös niiden tunnistamista erilaisissa hallinnollisissa päätöksissä.
3. Kolmanneksi, **nuorisotyö on hallinnonalana riippuvainen Veikkausvoittovarojen kehityksestä ja niiden kompensoinnista nuorisoalalle**. Erityisesti nuorisotyön universaalipalvelut (vastakohtana etsivälle nuorisotyölle ja nuorten työpajoille) ovat riippuvaisia Veikkausvoittovaroista. **Nuorisotyö on yksi osa kansalaisyhteiskuntaa, ja sen tuottamaa sivistystehtävää**. Siksi Veikkausvoittovaroja pitää arvioida myös yhteydessä perinteiseen tapaan ajatella kansalaisyhteiskuntaa paitsi palvelutuotantona, myös kansakunnan sivistystasoon vaikuttavana toimijana.

NB2017 (Pekkarinen & Myllyniemi ym. 2017): koulun ulkopuolella eli esimerkiksi nuorisotyön ja järjestöjen piirissä opitaan monia merkittäviä asioita. Tutkimuskielellä tätä kutsutaan non-formaaliksi eli koulun ulkopuoliseksi oppimiseksi.

6. Oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoa jatketaan. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista jatketaan. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 70 milj. euron lisärahoitus vuodelle 2022. Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun osoitetaan vuosina 2022–2024 vuosittain 5 milj. euroa.

Nuorisotutkimusseura pitää hyvänä että niin peruskoulua kuin toisen asteen opintoja kehitetään ja niille ohjataan lisäresursseja, sillä ne ovat nuorten kannalta keskeisiä instituutioita. Samalla NTS esittää huolensa siitä, riittävätkö nyt esitetyt lisäresurssoinnit vastaamaan nuorten yksilöllisiin tuentarpeisiin niin hyvin, että uudistuksen tavoitteet toteutuvat.

Nuorilla, jotka aiemmin ovat ”pudonneet” peruskoulun jälkeen tai jättäneet toisen asteen kesken, on tarvetta nykyistä paljon vahvempaan yksilölliseen, kokonaisvaltaiseen tukeen, johon elämän ja arjen ja terveyden haasteisiin yhdistyy opiskelun ja opintojen ohjaus. Muiden haasteiden lisäksi heille opintojen lisääntynyt itseohjautuvuuden vaade on usein liikaa. Nämä nuoret tarvitsevat pysyvän aikuisen, ammattilaisen tuekseen ja tuki ei saisi liikaa hajautua.

Tilannetta tulee seurata tiiviisti oppivelvollisuuden laajentamisen edetessä.

7. Tutkimuksen asema rahoituksessa

Koulutuspoliittinen selonteko toteaa tutkimuksesta ja tieteestä seuraavasti: "Innostuksen kanavoimiseksi tuloksekkaaseen tutkimustyöhön tarvitaan ajantasaiset ja osin myös maailmanluokan tutkimusympäristöt ja tutkimuksen infrastruktuurit kansainvälisessä kilpailussa pärjäämiseksi tai edes kilpasarjaan pääsemiseksi. Tämä tarkoittaa tasapainoisia tulevaisuusinvestointeja tieteelliseen tutkimukseen yksityisen sektorin investointien lisäksi. Julkisella rahoituksella on tuettava julkista tutkimusta sekä luotava houkuttimet ja kannusteet yksityisen sektorin tekemille investoinneille." Tutkimuksen merkitystä korostetaan myös selonteon yleisosiossa, jossa todetaan tavoitteeksi nostaa tutkimuksen osuus 4 prosenttiin bruttokansantuotteessa.

Nuorisotutkimusseura huomauttaa, että näiden linjausten pitäisi näkyä **selkeänä tiedepoliittisena linjauksena, joka synnyttää pitkäkestoista luottamusta suomalaisen tutkimusinfrastruktuurin pysyvyydelle**. Nykyiset leikkaukset Suomen Akatemian toiminnasta sekä oletetut Veikkausvoittovarojen vähenemisen vaikutukset eivät ole linjassa näiden tavoitteiden kanssa.

8. Veikkausvaroin rahoitettavien toimintojen turvaaminen vuodesta 2023 alkaen

Veikkaus-voittovarojen pienemisen kompensointi on päätetty vuosille 2022 ja 2023.

-> Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että
”Rahapelitoiminnan tuottojen alenemista kompensoidaan okm:n hallinnonalalla v. 2022 yhteensä 174 M€ ja v. 2023 yht. 161 ME”

Kompensointi on hyvä, mutta tosiasiasa rahoitus rahoitettaviin toimintoihin vähenee jo tällä aikavälillä merkittävästi vuositasolla; leikkaus rahoitukseen on n. 5 % vuositasolla. Tämä tarkoittaa varmasti leikkauksia myös nuorisotoimialalla. Rahoitusvaje kuitenkin jatkuu myös tämän jälkeen.

Veikkaus-voittovaroilla ylläpidetään kansalaisyhteiskuntaa - kansansivistys ja sen tuottama oppiminen on ollut osa suomalaisen yhteiskunnan kehitystä. Onkin tärkeää, että näillä varoilla rahoitetut toiminnot turvataan jatkossakin.

9. Ilmastopoliittiset toimet ovat sukupolvipolitiikkaa

Nuoret ovat huolissaan ympäristön tilasta ja maapallon tulevaisuudesta. On tärkeää luoda heille luottamusta tulevaisuuteen. **Ilmastotoimien rahoittaminen on myös sukupolvipolitiikkaa**, sillä niiden avulla varmistetaan tulevien sukupolvien elämälle edellytykset maapallolla. Tällä tehdään tulevaisuuspolitiikkaa.

Nutopia-hankkeen tutkimusraportissa (Piispa ym. 2020) todetaan, että on tärkeää ottaa myös nuoret mukaan keskustelemaan tulevaisuuteen vaikuttavista ratkaisuista ja luoda demokraattisia foorumeita tulevaisuus-keskustelulle. Tulevaisuuden maailmaa rakennetaan pitkälti tänään, ja siihen vaikuttavat ne arvot, joiden perusteella mm. julkisen talouden suunnittelua tehdään. Miten esimerkiksi mitataan hyvinvointiamme tulevaisuudessa? Pelkkä talouskasvu ei ole nuorten ilmastoaktivistien mielestä riittävä mittari. **Siten tulevaisuuskeskustelun ja siihen liittyvien arvojen tulisi näkyä myös julkisen talouden suunnitelmassa, ja osittain näin tapahtuukin, mm. ilmastotoimien ja ympäristönsuojelun lisärahoituksen muodossa.** Toinen kysymys on, ovatko satsaukset riittäviä ja onko asetettu tavoitetaso riittävä.

Nuorisotutkimusverkosto

On Nuorisotutkimusseuran alaisuudessa toimiva tutkimusinstituutti, jossa työskentelee vuosittain n. 20 tutkijaa. Tavoitteena akateemisesti korkeatasoisen ja yhteiskunnallisesti relevantin tutkimustiedon tuottaminen. Tutkimusteemoja:

Sukupolvisuhteet, Elämänkulku, Siirtymät

Demokratia, Yhdenvertaisuus, Eriarvoisuus

Nuorisotyö, Nuorten palvelut, Nuorten toiminta

Toistuvia tiedonkeruita: Nuorisobarometri (yhteistyössä Valtion Nuorisoneuvoston kanssa), Elinolot-vuosikirja, Vapaa-aikatutkimus. Teemat vaihtuvat.

Maaliskuussa ilmestynyt Nuorisobarometri 2020 käsittelee nuorten kokemuksia palveluista. Seuraavan barometrin teema: ympäristö. Ilmestyy keväällä 2021.

Vapaa-aikatutkimus ilmestyi 5.5.2021 <http://www.tietoanuorista.fi/>

Ajankohtaista: Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä -kirjoitussarja. Pohjautuu syksyllä 2020 toteutettuun tiedonkeruuseen. Parhaillaan käynnistynyt seurantakysely, jossa tarkastellaan nuorten tilannetta keväällä 2021.

Lähteitä:

Berg, Päivi & Myllyniemi, Sami (2020) (toim.): Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020. Valtion nuorisoneuvosto
Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto Opetus- ja kulttuuriministeriö
Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9219, nro 232, Kenttä
Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 157, Kenttä.

www.tietoanuorista.fi

Piispa, Mikko - Anni Ojajärvi & Tomi Kiilakoski (2020): TULEVAISUUSUSKO
HUKASSA? Nuoret ilmastoaktivistit ja keskustelu tulevaisuudesta. Sitra muistio.

[Media.sitra.fi/2020/11/09121648/tulevaisuususko-hukassa.pdf](https://media.sitra.fi/2020/11/09121648/tulevaisuususko-hukassa.pdf)

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (2017) (toim.): Opin polut ja pientareet.
Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvosto Nuorisotutkimusseura
Nuorisotutkimusverkosto Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisuja
(Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9219, nro 200, Kenttä Verkkojulkaisuja
(Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 129. www.tietoanuorista.fi

Poikkeusolot – nuorten arkea koronan keskellä. Kirjoitussarja.
Nuorisotutkimusverkosto. www.nuorisotutkimusseura.fi/poikkeusolot

Valtioneuvosto (2021) Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset
lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. Valtioneuvoston julkaisuja 2021: 2

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y